

1 **e** har tydlig prick; däremot äro 17, 20, 26, 29, 47 i säkert ostungna. 11 **p** har ganska tydlig bst, och läsningen 11—15 **palfi** är absolut säker. Övre bst i 14 **f** otydlig men fullt säker. — Ransakningarna: **ikimunr**, **palfi**; Peringskiöld: **ikikunr**, **ielki**; Ekström: **ikmunr**, **ialfi**, **purkil**; Hermelin: **ikimunr**, **ialki**; Brate: **ekimunr**, **ialki**, **par**.

Egendomligt för inskriften är, att flera runor blivit överhoppade: **ekimun<t>r**, **p<i>alfi**, **þur<i>til**. Om **ekimunr** se *ATS* 10: 1, s. 19 not 9. Måhända sammanhänger härmed, att ristaren tecknar diftongen enkelt med blott **i** i **þir**, **ristu**, **stin**. Anmärkningsvärt är också **r** i stället för **þ** i **þir**.

Inskriftens första namn är uppenbarligen *Ingimundr*, det andra *Pialfi*. Detta har hittills, på grund av felaktig läsning, uppfattats som en form av *Helgi* med brytning (*Hialgi*, Liljegren, Brate). Om denna form se E. Wessén i *Namn och Bygd* 13 (1925), s. 47 f. — *Ingimundr* förekommer i ännu en sörmländsk inskrift (Sö 10) och 8—10 uppländska; *Pialfi* i ytterligare två sörmländska inskrifter (Sö 12, 271), 9 uppländska, en östgötsk (Ög 111) och två småländska (L 1237 Vallsjö sn, L 1283 Helganäs, V. Eds sn, enl. läsning av fil. stud. B. Helmfrid).

Synnerligen karakteristisk är r-runans form. Den förekommer även på andra av Selaöns runristningar (bl. a. Sö 198, 207).

195. Brössike, Ytterselö sn, Selebo hd.

Pl. 94.

Litteratur: L 938. J. Ekström, Brev till E. M. Fant 1800 (i hs S 113, Uppsala Univ.-Bibl.); J. H. Schröder, S 114 (koncept), S 115 bl. 108 (renskrift), båda dessa hs i Uppsala Univ.-Bibl.; G. Stephens, ONRM 2 (1867—68), s. 739; O. Hermelin, Selebo härads fornlemningar 1, s. 295, 310, 419, 421; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10: 1), s. 199 f.; E. Brate, Svenska runristare (1926), s. 126.

Äldre avbildningar: Ekström 1794, a. a.; Hermelin a. a.; Brate (ATA).

Ristningen befinner sig på den övre, snett sluttande sidan av ett större stenblock, invid vägen från Brössike till Eknäs och straxt S om gårdens källa. Platsen är, liksom för Sö 194, markerad å Geologiska kartbladet »Ängsö».

Granit. Ristningens längd 1,25 m., bredd 0,88 m. Den är tämligen grund, med smala, fint huggna linjer. Upptill på h. sidan är ett stycke av inskriften avslaget.

Inskriften omtalas första gången i ett brev till E. M. Fant från prosten Johan Ekström i Turinge den ¹⁷/₂ 1800. Brevet innehåller teckningar av 8 runinskrifter från Ytterselö (Sö 194, 195, 196, 197, 198, 200, 202 och 203), därav 4 dittills okända (Sö 195, 197, 202 och 203). Ekströms teckningar ligga tydligen till grund för Schröders anteckningar (i hs S 114 och S 115). Från Schröder har i sin tur Liljegren fått sina uppgifter om inskrifterna. I ett brev till Fant ⁸/₁₀ 1799 omtalar M. Boman i Södertälje, att pastor Ekström i Turinge för honom omtalat »hwad försiktighet han måste bruka, at med goda ord och mutor förmå böndren att följa sig och wisa up dessa stenar; dels emedan de fruktade, at de från Landshöfdingen skulle få ny befallning at kosta dagswerken och beswär på dessa stenar, för intet, såsom förr händt, och hwarföre de burit somliga i sjön, andre öfwerhölgt; dels emedan de tro, at Thor eller någon Bergs-rå har makt med allt hwad som är ifrån hedendomen: — at det således fordras Präst-lämpor för at få anwising på alla sådana stenar; men at kronbetjeningens åtgärd aldrig dugat i den wägen».

Ekströms teckning av Sö 195 är synnerligen värdefull, därför att inskriften då ännu icke var defekt.

Inskriften är följande (med det inom [] supplerat efter Ekström):

hulmstein · raisti : stin : eftir : stainulf : fapurs × fapur : sen : bohnta [kʉ - an by - i - ru -] aiki : : kup :
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70
bergi : sel : hans betr : þen : han : afṛ : til : art : halburin : || hiuk : a : runar :
75 80 85 90 95 100 105 110 115 120

Holmstæinn ræisti stæin æftir Stæinulf, faðurs faður senn, boanda [goðan, bygg]aiki. Guð biargi sel hans bætr þæn hann [h]afr til [g]ært. Hallbiorn hiogg a runar.

»Holmsten reste stenen efter Stenulv, sin farfader, en god bonde, som bodde i Brössike. Gud bærge hans sjæl bättre än han har gjort därtill (d. v. s. än han har förtjänat). Hallbjörn högg runorna på (stenen).»

Till läsningen: 7 **e** har tydlig prick; likaså 20, 45, 74, 79, 86, 90 **e** och 76 **g**. Däremot är 18 **i** icke stunget, ej heller 70 **k**. 10 och 75 **r** ha ett egendomligt utseende, en kombination av **u** och **r**; först har tydligen huggits **u**, men detta har sedan med ett par streck ändrats till **r** (jfr ovan s. 154). En liknande egendomlighet har 47 **b**: bakom bst till **b** går en bågböjd linje från övre till nedre slinglinjen. 49 **h** är fullt tydligt; möjligen ett felhugget **n**, rättat till **a**.¹ I 51 **t** är h. bistaven borta. Även 52 **a** är skadat men dock säkert; bevarat är nedre delen av hst och v. bst. — Av 66 **a** är endast nedre delen av hst kvar, intet av bst. 85 **b** är skadat, men nedre delen är tydlig och runan sålunda säker. 95—97 **afr** är svagt synligt. 95 **a** är dock tämligen säkert; av 96 **f** skymta bst svagt, men av 97 **r** kunna bst ej spåras. Möjligen har mellan 96 **f** och 97 **r** funnits ett **i**. Framför 101 **a** har icke funnits någon runa. — Ekström: 5—9 **stein**, 10—15 **yais:ti**, 16—19 **stin** (Schröder och Liljegren **stain**), 44—46 **sen**, 47—52 **bonnta**. 53—57 **aytan**; **t** är säkerligen felläst för **p** (Schröder rättar till **kutan**). 58—69 **byriþruaiki**; 60 **r** är säkerligen felläst för **k**; av 62 **b** finnes endast övre delen (Liljegren ändrar, felaktigt, till **p**); 65 **a** har bst endast t. v., torde vara felläst för **s** (så antager även Schröder). Att inskriften varit 53—69 **kupan:byki brusaiki** torde sålunda vara höjt över allt tvivel. 73—100 **biufi:set:ha...si:r:þen:han:s:til** (Schröder och Liljegren rätta till **sel**); 107—111 **burnn**. — Hermelin: 47—52 **boenta**, 73—100 **bilfi:sel:hans be-r:þen:han:h--:til**, 107—111 **burnn**. — Brate: 16—19 **sten**, 44—46 **sen**, 47—52 **bohnta**, 73—100 **bergi:sel:hans betr:þen:han afr:til**, 107—111 **burin**.

Runföljden 58—59 har väsentligen riktigt uppfattats redan av Schröder: »bur i Brusike». Bugge, som ej haft tillgång till Ekströms teckning, ger en äventyrlig tolkning: »brødr va æigi, sine Brødre fældede han ikke». Däremot har han riktigt tolkat det följande: »Gud bjærge hans Sjæl bedre end han har gjort til».

För satsen **byki brusaiki** »(som) bodde i Brössike» se Sö 208 **buki:i frayslutum** »(som) bodde i Fröslunda». För gårdnamnet Brössike [*brus³ike²*] känner jag tyvärr inga medeltida belägg. I 1500-talets jordeböcker skrives det på följande sätt: *Brodzeke* 1549 (med annat bläck rättat till -ö-), *Brödzeke* 1550, *Brottzöke* 1551, *Brodzeke* 1552, *Brödsikie*, *Brödzke* 1592. Senare leden i namnet är givetvis -*eke* 'ekskog'. Granngården heter *Eknäs*. Och längre söderut på ön ligger *Onsicke* [*on³sike²*] (*Odhinsheke* 1331), som också är sammansatt med -*eke*. Om ortnamn på -*eke* se *Namn och Bygd* 1, s. 140 f., 11, s. 36, 17, s. 29. Ett *Brytheke* i Östergötland omnämnes i ett diplom från slutet av 1200-talet (SD 2, s. 187).

En uddljudande konsonant har lämnats obetecknad i 95—97 **afr** och 101—103 **art**. För utelämnande av **k** jfr Sö 163 **uli** för *gulli*.

I slutorden *Hallbiorn hiogg a runar* brukas *a* adverbialt: 'härpå', d. v. s. på stenen.

Holmstæinn är ett vanligt namn i Sverige under vikingatiden och senare; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105. — *Stæinulf* är däremot sparsamt belagt, i tre sörmländska inskrifter (Sö 195, 205, 211) och en uppländsk (L 344 Kvarsta, Hillesjö sn). En tillfällighet kan det väl knappast vara, att alla de tre sörmländska beläggen äro från Selaön. Genom medeltida urkunder äro endast några få personer i Sverige kända med detta namn. På Island är det däremot mycket brukligt allt ifrån äldsta tider och i Norge ganska vanligt fr. o. m. 1300-talet (Lind). — *Hallbiorn* är f. ö. okänt i runinskrifterna, och Lundgren känner det endast från ett par gottländska ortnamn. I Norge och på Island är det ganska vanligt.

¹ Andra exempel på **h** i stället för **a**, se E. Brate och S. Bugge, *Runverser*, s. 81 med not 2.